Her Yönüyle Yabancı Dil Öğretimi

Editör: Binnur İLTER
Dil Editörü: Ömer Bahadır İLTER

PEGEM AKADEMİ

Editör: Binnur İLTER

Dil Editörü: Ömer Bahadır İLTER

HER YÖNÜYLE YABANCI DİL ÖĞRETİMİ

ISBN 978-625-8325-88-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere http://pegem.net adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Nisan 2023, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türlüdür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

5. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜR

Doç. Dr. Mustafa CANER, Akdeniz Üniversitesi
ORCID No: ????

BÖLÜM SORULARI

1. Dil ve Kültür arasında ne tür bir ilişki vardır?
2. Kültürün bileşenleri nelerdir?
3. Yabancı dil öğretiminde kültürün yeri ve önemi nedir
4. Yabancı dil öğretmenleri sınıflarında hedef kültür öğretimine yer vermeli midir?
5. Yabancı dil sınıflarında kültür öğretimine yer vermenin gerekçeleri nelerdir?

Farklı bir ülkede yaşamaya başladığınız zaman kendinizi alışageldiğiniz davranış kalıplarınızı değiştirmek zorunda hissedebilirsiniz. Yolda karşılaştığınız bir meslektaşınızla sarılarak selamlaşma yerine tokalaşarak selamlaşmaya alışmanız gerekebilir. İletişime geçtiğiniz kişilerin kendi ülkenizdeki meslektaşlarınızla aranızda olduğu gibi sıcak bir selamlama yapmaması sizi şaşırtabilir, hatta bu davranışları size anlamsız bile gelebilir. Ancak kısa bir süre sonra tüm yerel kültürel kodları öğrenir, size tuhaf gelen davranışları kabullenebilir ve yeni yollarla iletişim kurmayı öğrenirsiniz. Tüm bunlar yabancı bir dil öğrenirken karşılaşılan yeni ifade kalıpları ve bunları kendi dil kullanımlarınıza uyarlama sürecinde yaşanılanlara çok benzer. Genellikle yabancı dil öğrenenler hedef kültürden yeni davranış ve bunların yansıdığı ifade kalıpları ile karşılaşır, bunları anlamaya çalışır ve kısa bir süre sonra da bu ifade kalıplarını kullanmaya başlarlar. Öğrenilen yeni ifade kalıplarını hedef dilin yerel kültüründe kullanılan şekline en yakın kullanmayı başarabilenler akıcı ve etkili şekilde hedef dili kullanabilir ve o dilin anadili konuşucularına yakın bir dil yeterliği kazanırlar. Yabancı dili etkili kullanmak ve o dilde uzmanlaşmak pek de alışık olmadığınız yeni bir kültürün hâkim olduğu bir ortamda başkalarıyla iletişim kurabilme rahatlığına erişmeye benzer. Yabancı dilde yetkinlik o dilin konuşulduğu toplumun kültürü hakkında farkındalığın gelişti-

rilmesi, hedef kültüre ait davranış ve ifade biçimlerini içselleştirme ve uygulamaya geçirme ile gerçekleşir. Bu nedenle yabancı dil eğitiminde hedef dilin yapısı kadar hedef kültüre de aşinalık kazanılması akıcı bir iletişim için anahtar rol oynar.

Kültür ve dil arasındaki ilişki, dil eğitimcileri için oldukça ilgi çekici bir konu olmuştur ve yabancı dil öğretiminde kültürün rolü hakkında çok şey yazılmış ve birçok araştırma yapılmıştır. Her ne kadar odak noktaları aynı olmasa da kültür ve dil ilişkisi, doğası gereği son derece disiplinlerarasıdır ve psikoloji, dilbilim, antropoloji, eğitim, kültürlerarası iletişim ve daha birçok disiplin bu ilişkiyi incelemiştir ve incelemeye devam edecektir. Dil ve kültür ilişkisi sadece dil eğitimcilerinin alanı olmamakla birlikte Andersen ve ark. (2006), Byram (1988), Corbett (2003), Crawford-Lange ve Lange (1984), Diaz (2012), Liddicoat ve Scarino (2013), Kramsch (1993; 2015), McConachy (2018), Seelye (1994), ve daha birçok bilim insanı yabancı dil eğitiminde kültür ve dil ilişkisini inceleyen çalışmalar yapmış ve bu ikisini yabancı dil öğretiminde bütünleştirmek için farklı öğretim modelleri önermişlerdir.

Dil ve kültür arasında karşılıklı bir etkileşim ve birbirine bağımlılık olduğu birçok bilim insanın ortak görüşüdür. Dil ve kültür arasındaki bu karşılıklı ilişki alanyazında her iki kavramın nasıl tanımlandığı ve aralarındaki ilişkinin nasıl değerlendirildiğine ilişkin görüşler ışığında daha kapsamlı bir şekilde anlaşılabileceği için öncelikle bu kavramların tanımlarına bakmak uygun olacaktır.

Dil, düşünce ve duyguları ifade etme, başkalarıyla iletişim kurma ve bilgi paylaşmamızı sağlayan bir araçtır. Cyristal'a (1992) göre dil, bir toplumda ortak olan ses, işaret ya da yazılı semboller kullanılarak bireylerin kendini ifade ve iletişim amacıyla kullanılan sistematik bir yapıdır. Bir başka tanıma göre ise dil, ses, jest ve mimikler veya yazılı sembollerin kullanımı de dâhil olmak üzere anlamlı bir iletişim kurmak için mesaj kodlayan ve bu kodu çözen keyfi bir semboller sistemidir. Dil, ilk aşamasında ortak yaşamları olan bireyler tarafından zaman içinde birtakım seslere ya da sembollere keyfi anlamlar yükleyerek kullanmaya başladığı sözcükler ve bu sözcüklerin belli kurallar doğrultusunda bir arada kullanılması ile birbiriyle iletişim ve etkileşim kurmaya yarayan canlı ve değişken bir yapıya sahiptir.

Her ne kadar kendine has dilbilgisi kuralları olsa da dil keyfi anlamlara sahip sesler, semboller, harfler veya sözcükler yoluyla iletişim kurmak için kullanılan bir sistemdir. Dilin canlı ve değişkenliği ise dilin durağan olmayıp genişlemesiyle ilişkilidir. Örneğin, zaman geçtikçe ve teknoloji değiştikçe, insanlar dillerine yeni sözcükler ekler, eskileri yeniden kullanır ve kullanım dışı kalan bazı kavramları atar, hatta dil bilgisel ya da ses biçimsel kullanımlarda da değişiklikler yapar.

Dilin canlı ve değişken yapısı onu yalnızca kendi içyapısı ve kuralları olan ve bu kurallara sıkı sıkı bağlı bir sistem olmaktan öte, sosyal yaşam ve kültür içinde şekillenen bir iletişim aracına dönüştürür. Bir başka deyişle dilin evrimi genellikle onu konuşan belirli bir grubun kültürü tarafından şekillendirilir. Çünkü dil içinde yaşadığı toplumun kültürü ile iç içedir ve süreç içinde karşılıklı olarak birbirlerini etkileyerek birlikte evrimleşirler.

Dil, dilbilgisi kuralları, sözcükler ve cümle yapı bilgisi gibi unsurların yanı sıra toplumların kültürel normlarını, inanç ve yaşayış biçimlerini de içinde barındırır. Dolayısıyla bir dille etkileşim ya da iletişim kurmak için toplumun ortak referans noktası olan kültürle etkileşimde bulunmak kaçınılmazdır. Buradan hareketle dil öğrenmenin sadece alfabeyi, sözcüklerin anlamını, dilbilgisi kurallarını ve sözcüklerin cümle içinde dizilişini öğrenmek olmadığı, aynı zamanda toplumun davranışlarını ve kültürel geleneklerini de öğrenmek olduğu söylenebilir.

Yabancı dil öğrenimi dilbilgisi yeterliliği, iletişimsel yeterlilik, dil yeterliliği ve kültürel farkındalık dâhil olmak üzere çeşitli bileşenlerden oluşur. Dilin gerek toplum gerekse bireyler arasında etkileşim ve iletişim için temel araç ve kültürel kodları etkili kullanabilme yetisi olduğu dikkate alınırsa, yeni bir dil öğrenme oldukça zorlu bir süreç olarak görülebilir.

Dilin bir topluluk içindeki işlevi üzerine yüklenecek anlamlardan en önemlisi toplumu oluşturan bireyler arasında iletişim kurma, ilişkiler geliştirme ve de bir topluluk duygusu yaratma özelliğidir. Dil, konuşulduğu toplumun kültürel değerlerini de taşıdığı için dilin yapısı ve kullanımları toplumun kültürel yansımalarını da içerir. Bu nedenle dil hem kültürün şekillendiricisi hem de aracı olarak karmaşık bir ikili rol oynar. Dolayısıyla bir dilin kullanıldığı toplumun kültürü hakkında bilgi sahibi olmak o dilli etkin kullanmanın da anahtarı olarak görülebilir. Bu bağlamda herhangi bir dili öğrenmek için o dili konuşan insanların kültürünü de bilmek oldukça önemlidir. Çünkü hedef dilin konuşulduğu toplumun kültürünü anlamak, öğrenilen her yeni kelimeye doğru anlamı vermeyi sağlayan bir bağlama sahip olmak gibidir, bu da öğrenilen dilde doğru zamanda doğru kelimeleri söyleme becerisini geliştirir.

Dil kullanıldığı bağlam ile anlam kazanır, bu nedenle dil her zaman dilbilgisi yapısının ötesinde bir şeye yani kültürel bağlama atıfta bulunur. Aslında, bağlam dil kullanımını ya da dili kullananların davranışlarını doğrudan etkileyen şey değildir, o bağlama yaşanılan kültürün yüklediği anlam, bağlamda kullanılan dili de etkiler. Örneğin, iki iş arkadaşının çalışma ortamlarında birbirleriyle iletişimi biraz resmi olsa da sokakta karşılaştıklarında iletişimleri çok daha samimi olabilir. Burada iletişimi resmi ya da samimi yapan bağlam ya da ortam değil de toplumun

ve kültürün çalışma ortamına daha ciddi ve profesyonel bir ortam olma anlamı yüklemesinden kaynaklanır.

Dil öğrenme, yalnızca hedef dilin dilbilgisi sisteminin tüm detaylarıyla öğrenilmesi değil, aynı zamanda dili değişen bağlamlarda uygun şekilde kullanma becerisinin de öğrenilmesini kapsar. Yabancı dil öğrenenlerin hedef dildeki kültürel anlam ve kodları kavrama becerileri kazanmak için hedef kültüre maruz kalmaları veya hedef kültürün içine girmeleri için fırsatlar sağlaması gerektiği de etkili dil öğrenimi için önerilen bir yaklaşımdır. Yabancı dil öğretiminde bağlam ve öğrenme ortamını bağlamsallaştırma 1980'lerden günümüze kadar, dil eğitimcileri tarafından önem verilen bir durum olmuştur (Moos ve Trickett, 1987; Edwards ve Rehorick, 1990). Yabancı dil öğrenen kişiyi gerçek kültürel bağlamda konumlandırma çabalarının en çarpıcı örneği olarak her geçen gün popülaritesi artan yurt dışı eğitim programları gösterilebilir. Dil öğretiminde bağlamı öne çıkaran bir başka uygulama alanı da 'daldırma okulları' (immersion schools) örnekleridir. Daldırma yaklaşımı, teorik olarak hedef dilde yürütülen öğretimin öğrencilerin dili etkili bir şekilde öğrenmesini sağlayacağı fikrine dayanmaktadır. Her iki bağlamsallaştırma uygulamasının temelinde yabancı dil öğrenenlere doğrudan dilbilgisi kuralları vermekten çok bağlam içinde dile ve dilin kültürüne maruz kalma sağlanarak dili edinme sürecine benzetme çabası yatar.

Her ne kadar alanyazında dil ve kültür arasında karşılıklı bir ilişki olduğu sıklıkla vurgulansa ve dilin tanımlarında bu ilişki öne çıkarılsa da dil öğrenimi ve kültür öğreniminin birbirinden çok farklı olduğunu öne süren bilim insanlarının da olduğunu belirtmek gerekir. Bu görüşün arkasında dil öğreniminin genellikle bir bilgi ve becerileri kazanılması olarak görülmesi, kültür öğrenmenin ise genellikle daha idealist, soyut şekillerde olduğu ve farkındalık veya eleştirel anlayış kazandırma olarak görülmesi yatar. Benzer şekilde, dil öğrenimi bilgi ve beceri kazanma ve bir edinim süreci olarak düşünülürken kültürel öğrenme, farkındalık ya da bazı soyut, üst düzey yetenek ya da algılama süreci olarak düşünülür. Soyut üst düzey yeteneklerin geliştirilmesi ile somut bilgi ve beceriler edinme ayrımı dil öğrenimi ve kültürel öğrenmenin temel olarak ayrı süreçler olduğu duygusuna yol açabilir. Ancak hem dil hem de kültür öğrenimi, yabancı kalıpların zihinde bir araya getirilerek içselleştirilmesini ve yaratıcı bir şekilde yeni ortamlarda kullanılmasını gerektirir. Bir başka neden ise, kültür eğitimden ziyade antropolojinin geleneksel alanı olarak görüldüğünden, çoğu dil eğitmeni kültür öğretimine karşı olumsuz tutumlara sahiptir (Furstenberg, 2010).

Dil ve kültür ilişkisi kapsamında kültür kavramının da alanyazındaki tanımına göz atmak bu ilişkiyi anlamlandırmada etkili bir rol oynayacaktır. Her ne kadar dil alanında çalışanlar için çok tanıdık bir kavram olsa, yaşamın her anında iç içe

olunsa da kapsamlı bir kültür tanımı yapmak oldukça zordur. Çünkü salt sözlük anlamıyla bile birçok boyutu içinde taşıyan ve farklı tanımlamaları olan bir kavramdır. Hinkel (1999), toplumlar ve toplumların davranışları hakkında ne kadar çok araştırma alanı varsa, kültürün de o kadar çok tanımı olduğunu belirterek kültürü tanımlamadaki karmaşıklığını vurgular. Örneğin Kroeber ve Kluckhohn (1954) yaptıkları çalışmada üç yüzden fazla kültür tanımı bulmuş ve bu tanımlardan yola çıkarak kültürü bir toplumda fikirler, değerler ve sembollerle aktarılan açık ve örtük davranış kalıpları ve eserler olarak tanımlamışlardır. Dil ve kültür ilişkisi üzerine öncü çalışmaları olan Kramsch, (1993) kültürü iki boyutta sınıflayarak tanımlamıştır. Bunlardan ilki üst düzey bilgi (K kültür) olarak adlandırılan edebiyat, sanat ve benzer alanlarla ilgili olgusal bilgiler ve hedef topluma ait gelenekler, alışkanlıklar, günlük yaşam ve folklor hakkında bilgiyi içeren basit (k kültür) bilgilerdir. Birçok kaynakta kültür, bir halkın yaşam biçimini oluşturan değerler, inançlar, davranışlar ve maddi nesneler olarak tanımlanır.

Lado'nun (1957; 1986) 'insanların yaşam tarzı' olarak tanımladığı kültür, Byram'a (2008) göre bir toplumun [mikro düzeyde aile, makro düzeyde milletin] ortaklaşa benimsediği inanç, değer ve davranışlardır. Kramsch'a (1993) göre ise kültür algılama ve inanç bağlamında ortak değerleri paylaşan bir söylem topluluğuna üyelik anlamına gelir (s. 127). Caner, Direkçi ve Kurt (2019) ise kültürü; toplumların yaşantıları, dil, din, gelenek ve görenekleri, dünya algısı, yaşam biçimi, tarihi, sanatı, edebiyatı, mimarisi, yeme-içme alışkanlıkları, vb. gibi her toplumun özüne ait olan görünür ya da görünmez unsurların ve bu özü yansıtan millî ve manevi değerlerin bütünü olarak tanımlamışlardır. Tüm bu tanımlar ışığında kültür, dil, semboller, inançlar, değerler, normlar, fikirler, gelenekler, din ve diğer birçok boyut dahil olmak üzere bir toplumun üyeleri tarafından paylaşılan her şey olarak düşünülebilir.

Tüm tanımların ortak noktası sürekli değişen ve öznel olarak deneyimlenen (Kramsch, 2009; Kumaravadiveli, 2008) kültürün semboller, değerler, normlar, inançlar ve dil olmak üzere 5 boyutta toplandığını gösterir. Bu bileşenler kültürü oluşturan unsurlardır ve bu bileşenlerdeki farklılıklar, bir kültürü diğerinden farklı kılan boyuttur. Kültürün bileşenlerinden biri olan semboller, soyut fikirleri ifade eden ve görünür işaretlere, eylemlere, olaylara veya nesnelere dönüştüren bir grup veya toplum arasında paylaşılan anlamlardır. Örneğin bayrak bir toplumdaki kültürel sembollerin en bilinenidir. Bir başka ifade ile sembol, ortak kültüre sahip bireylerce tanınan ve onlar için belirli bir anlamı olan herhangi bir şey olabilir. Kültürün bir başka bileşeni olan değerler genel hatlarıyla, bir toplumda ne olması gerektiğine ilişkin düşüncelerdir. Değerler, insanların içinde yaşadıkları toplumda arzu ettiği iyiliği ve güzelliği değerlendirdiği standartlar olarak da tanımlanır

ve toplumda doğru olduğunu düşünülen inançları besleyen ilkeleri ifade ederler. Kültürün bileşenlerinden olan inançlar, bir toplumda doğru olarak görülenlerle ilgili kavramdır. İnançlar, bireylerin toplum içinde sosyalleşmesi yoluyla öğrenilir ve bireylerin kişiliğinin gelişmesi ve şekillenmesine yardımcı olur. Kültürün bir diğer bileşeni olan normlar, toplumlarda gözlenen belirli davranış beklentileridir, yani insanların davranışlarını belirleyen ve onları toplumun sınırları içinde tutan kılavuzlardır. Normlar ne yapmamamız gerektiğini emreden yasaklayıcı özellikte olabildiği gibi ne yapmamız gerektiğini belirten kuralcı özellikte de olabilirler. Kültürün en önemli bileşeni olan dil ise, toplumda insanların fikirlerini ifade etmek ve iletişim kurmak için kullandıkları bir dizi sözlü veya yazılı semboldür. Bir toplumun üyelerinin birbirleriyle iletişim kurmasını sağlayan semboller sistemi olan dil, kültürün nesilden nesile aktarıldığı süreçte en önemli kültürel aktarım aracıdır. Dil, toplumların kültürel geçmişleriyle bağlantıyı kuran ve gelecek için fikir üretimini sağlayan özellikle de sözlü kültürün en önemli unsurudur. İnançlar, normlar, gelenekler, semboller, sanat ve kültürün tüm diğer bileşenleri dil yoluyla tanımlanabilir, analiz edilebilir ve değerlendirilebilir. İnsanların tüm bu kültürün bileşenleri hakkındaki deneyimleri dil ile ifade edilir ve iletilir. Öte yandan dilde toplumun kültüründen etkilenir, onu şekillendirir ve kültürü yansıtır. Dil ve kültür sürekli bir etkileşim halindedir ve birinin anlaşılması diğerinin anlaşılmasını gerektirir. Bireylerin içine doğduğu kültür bireyi şekillendiren ve toplumsal birçok bağlamda bireyi besleyen kökler olsa da iletişimi sağlayan dil olduğu için kültürün en görünür ve güçlü bileşenidir.

Dil mi kültürü yoksa kültür mü dili etkiler? sorusunun cevabı çok uzun yıllardır hem dil alanında çalışan hem de diğer disiplinlerin ilgisini çekmiştir. Örneğin Sapir-Whorf'un dilsel görelilik hipotezi, dil ve kültür etkileşimini açıklamaya çalışan ve yaygın kabul gören açıklamalardan birisidir. Bu hipoteze göre gerçeklik algısı düşünce süreçlerimiz tarafından belirlenir ve düşünce süreçlerimiz de dil ile sınırlıdır. Bir başka ifade ile bu hipotezin iki varsayımı vardır, birincisi kullanılan dilin yapısı düşünce ve davranış biçimimizi etkiler ve düşünme şeklimizi belirler. İkinci varsayım ise; dil yapısı, insanların ne düşünebileceğini veya algılayabileceğini kısıtlar. Ancak düşünme biçimlerini etkileme eğilimindedir. Özetle, Edward Sapir ve Benjamin Whorf, dil ve kültür arasındaki yakın ilişkinin varlığından hareketle, birini bilmeden diğerini anlamanın veya takdir etmenin mümkün olmadığını ve dünyayı yalnızca dilimizle tanıyabileceğimizi iddia ederler. Sapir ve Whorf'un dil-kültür ilişkisine yönelik tezlerini değerlendiren Wardhaugh (2002, s. 219- 220), dil ve kültür arasındaki ilişkiyi üç boyutta ifade eder. Bunlardan ilki ve biraz da güçlü olan görüşe göre, bir dilin yapısı, o dili konuşanların dünyayı nasıl gördüğünü belirler. Daha zayıf olan görüşe göre ise, dil yapısı dünya görüşünü be-

lirlemez ama yine de bir dili konuşanların kendi dünya görüşlerini benimsemeye yatkın hale getirilmesinde son derece etkilidir. Bir toplumun kültürü o toplumun diline yansır. Toplum içinde değer verilen şeyler ve bu değerlere ilişkin davranışlar ortak olduğu için, insanlar dillerini bu değer ve düşüncelerini yansıtan şekillerde kullanmaya başlarlar. Üçüncü görüş ise dil ve kültür arasında çok az ilişki olduğunu veya hiç olmadığını iddia eden tarafsız görüştür. Yapılan bazı çalışmalar bir topluluğun dilinin ya da ortak kullanılan ifadelerin insanların nasıl düşündüklerini ve düşünce sistemini nasıl etkilediğini ortaya koyarken bazı çalışmaların da toplumlardaki yaygın düşüncelerin dili nasıl etkilediğini ve aralarında karşılıklı bir etkileşim olduğunu göstermektedir.

Güncel çalışmaların (Cesana-Arlotti, Kovács, ve Téglás, 2020) küçük çocukların konuşmaya başlamadan çok önce düşündüklerini belirledikleri de göz önüne alınırsa düşüncenin tamamen dil tarafından şekillendirildiğini iddia eden görüşün geçerliğini yitirdiği söylenebilir. Yine de düşüncelerinin ve içinde yaşanılan kültürün insanların dil gelişimini olmasa bile dil kullanımını şekillendirdiği, dil kullanımının da insanların nasıl düşündüğünü etkileyebildiği örneklere rastlamak mümkündür. Örneğin dilin düşünceyi nasıl etkilediğine yönelik araştırmalar yapan Boroditsky (2001) İngilizce konuşanların zamanı ileri ve geri gibi yatay çizgide ifade ederken Çince konuşanların zamanı yukarı ve aşağı gibi ifade ettiklerini belirlemiş ve bunun nedenini her iki dilde farklı olan yatay ve dikey yazı sistemlerine bağlamıştır. Benzer şekilde de Fuhrman ve Boroditsky (2010) yaptığı çalışmada sağdan sola yazı dili olan İbraniceyi konuşanların rastgele verilen fotoğrafları tarihsel olarak sıralamaları istendiğinde en eski tarihli fotoğrafı en sağa en yenisini de en sola koyduklarını bulmuş ve bunun nedeninin İbranice yazı yazma alışkanlığı ile ilişkili olduğunu iddia etmişlerdir. Núñez ve Sweetser (2006) de İspanyolcada zaman yatay çizgide ifade edildiğinden İspanyolların gelecekle ilgili ifadelerinde ileriyi gösteren el ve vücut hareketleri de kullandıklarını belirlemişlerdir.

Dil ve kültür arasındaki ilişkiyi inceleyen Halliday (1978), Bakhtin (1981) ve Byram (1992) gibi bazı bilim insanları dil ile kültürün yakından ilişkili olduğunu ve bir iletişim aracı olarak dilin, kültürü aynı grup arasında iletişim ve etkileşim için kullanıldığını iddia edeler. Benzer şekilde Peterson ve Coltrane'e (2003) göre de bir dilin yapısı ve kullanımı dilin konuşulduğu toplumun kültürel değerlerini de yansıtır. Bakhtin (1981) ise dili, bir toplumun değerlerinin, inançlarının ve geleneklerinin bir arada olabilmesi için sosyal bir işlevi olduğu ve bunun da grup kimliğinin oluşmasına katkı sağladığını savunur. Benzer şeklide Halliday (1978) dilini öğrenen çocuğun o dilin kültürüyle ilgili anlamları da öğrendiği söylerken Byram'a (1992) göre bir dili konuşmak bir kültürü konuşmak demektir.

Kültürel ve tarihsel geçmişi ile toplumdaki bireylerin hayata yaklaşımlarını, yaşama ve düşünme biçimlerini yansıtan dil, toplumların sembolik yansımasıdır (Brown, 1999). Toplumların yaşam tarzı olan kültür ve bu kültürün yansıtıldığı dil arasında birbirinden ayrı düşünülemeyecek bir bağ olduğu ve birinin diğerini beslediği açıktır. Buradan hareketle, dil öğretimi ve kültür ilişkisi bağlamında son yıllardaki baskın görüş kültürün dilsiz öğretilemeyeceği gibi dilin de kültürsüz öğretilemeyeceğidir. Çünkü dil, bireylere kültürel gerçekliklerini ve toplumsal kimliklerini ifade edebilecek bir ortam sağlar (Kramsch, 2009). Dil ve kültürün birbiri ile iç içe olduğu görüşü dil antropoloğu Paul Friedrich "dil kültürü" (linguaculture) kavramında da görülür. Friedrich (1989) bu kavramla geleneksel olarak 'dil' ve 'kültür' dediğimiz şeyin kendi türünde tek bir evren oluşturduğunu iddia eder.

Byram ve Flemming'e (1998) göre insanlar yabancı bir dilde etkileşime girdiğinde karşılaştıkları anlamlar ve değerler, aynı dili konuşanların kavramları anlamlandırmalarıyla aynı olamaz. Belirli bir toplum tarafından konuşulan bir dili öğrenmek, o toplumun ortak anlamlarının, değerlerinin ve uygulamalarının o dil ile bütünleşerek öğrenilmesi demektir.

Yabancı dil öğretimi ve kültür ilişkisi üzerine son yıllarda giderek artan bir ilgi olsa da bu ilişki uzun yıllardır dil öğreticilerinin ilgi odağında olmuştur. Örneğin Jespersen (1904) yabancı dil öğretiminde en büyük amaç başka bir ülkenin kültürünü öğrenmek olduğunu söyleyerek yabancı dil öğretiminde kültürün yerini vurgulamıştır. Yabancı dil eğitiminde kültür öğretiminin önemi Brooks'un (1960) dil ve dil öğretimi uygulaması üzerine yazdığı kitabını yayınlandığı tarihten bu yana hızla gelişmekte ve zenginleşmektedir. 1996 yılında Amerikan Yabancı Dil Öğretimi Konseyi'nin (ACTFL) yayınladığı "21. yüzyılda yabancı dil öğrenimi standartları" bildirgesinde de yabancı dil öğrenmenin öncelikli beş hedefi arasında ikinci sıra kültüre verilmiştir. 90'ların sonlarına doğru Avrupa Birliğinin ana hatlarını belirlediği "Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme, Öğretme, Değerlendirme" kılavuzunun yayınlanmasıyla da yabancı dil öğreniminde kültürel bileşenlere çok daha fazla önem verildiği görülmektedir. Yine daha yakın bir geçmişte Amerikan Modern Dil Derneği'nin (MLA) yükseköğretimde yabancı dil öğrenimi hakkındaki 2007 raporunda, ortaöğretim sonrası düzeyde hem dil hem de kültür öğretiminin öneminin vurgulanması yabancı dil öğretiminde kültürün de ek bir boyut ya da beceri olarak dikkate alınmasına yol açmıştır.

Yabancı dil öğretimi yaklaşımlarının tarihsel gelişim süreçlerine bakıldığında en eski dil öğretim yaklaşımlarından olan dilbilgisi çeviri yöntemi de bir bakıma kültürü merkezine almıştır. Bu yaklaşımla yabancı dil öğrenenler edebi metinleri okurken ve çevirirken bir taraftan da hedef kültüre maruz kalıyor ve o kültür hakkında da bilgi sahibi oluyordu. Dil ve kültür ilişkisi üzerine yapılan ilk

çalışmalar yabancı dil öğretiminde hedef kültüre daha fazla yer vermenin önemini öne çıkaran sonuçlar ortaya koymuştur. Örneğin 50'li yılarda Georgetown üniversitesinde yapılan bir araştırmada, dil öğretimi sürecinde hedef kültürün öğretilmediği yabancı dil sınıflarında öğrencilerin hedef dildeki sembol ve sözcüklere yanlış anlamlar yükledikleri görülmüştür. Her yabancı dil öğretim yaklaşımı hedef dilin sosyal bağlamını da dikkate alması nedeniyle bir şekilde hedef kültürün de öğretilmesi gerekliliğini öne çıkarmıştır. 60 ve 70'li yıllarda yaygın yabancı dil öğretimi yaklaşımı olan durumsal dil öğretim yaklaşımı da hedef kültürü yabancı dil öğretiminde işlevsel hale getiren bir yaklaşımdır. Kelime ve kelime kalıplarının anlamını gerçek hayatta kullanılan iletişim biçimlerine, durum ve konumlara göre vermesi ve hedef dilin beceri olarak kazanımını sağlayacak alıştırmaları bağlam içinde sunmayı temel ilke olarak benimsemesi durumsal dil öğretim yaklaşımının hedef kültüründe yabancı dilde kullanılmasına örnektir. 70lerde ortaya çıkan iletişimsel dil öğretimi yaklaşımının kültürün dil öğretimine dahil edilmesine (Pulverness, 2003) verdiği önem de yabancı dil öğretimi etkinliklerinde kültürün özel bir yer edinmesine yardımcı olmuştur. Benzer şekilde 70li yıllarda sosyodilbilim çalışmalarının da etkisi ile ortaya çıkan "iletişimsel yeterlik" (communicative competence) (Hymes, 1972) anlayışı, dil öğrenmenin amacının sadece dil kurallarını bilmek veya ezberlemekle sınırlı olmadığını ve salt dil kuralları bilmenin bireylerin düşünce ve ihtiyaçlarını ifade etmek için yeterli olmayacağını öne çıkarmıştır. O yıllarda temelleri atılan etkileşimci (interactionist) öğrenme yaklaşımının öğrenme ilkelerine göre öğrenme doğası gereği dinamik, sosyal ve iletişimseldir. Bu nedenle de yabancı dil öğretmenlerinin amacı, öğrencilerin iletişimsel yeterliliğini geliştirmek olmalıdır. Bu yaklaşımın öznel doğası göz önüne alındığında, yabancı dil öğrenenlerin hedef dili uygun kullanabilmeleri için farklı kültürel yönlerin de farkına varmaları esastır. Gerek iletişimsel yeterlik gerekse etkileşimci öğrenme ilkeleri 80lerin yabancı dil öğretimi yaklaşımlarında iletişimsel becerileri öne çıkarmış, dil ve kültür etkileşimini daha da görünür hale getirmiştir (Canale ve Swain 1980).

Sadece hedef kültür değil aynı zamanda kültürlerarası bir etkileşimin yabancı dil öğretiminde yeri ve önemine dair birçok araştırmacı vurgu yapmış ve yabancı dil öğrenenlerin kültürlerarası iletişimsel yeterliklerinin de (intercultural communicative competence) (Meyer, 1991: 137) geliştirilmesi gerektiği konusunu vurgulamışlardır. Yabancı dil öğrenenler sözlü veya yazılı ifadelerde tutarlılık ve uyum sağlamak için hedef dilin nasıl kodlanacağını, hangi bağlamda ne tür sosyo-kültürel kuralları devreye sokması gerektiğini, iletişim kazalarını önlemek için ne tür iletişim stratejileri kullanması gerektiğini bilmesi ve tüm bunlar için de üst düzeyde iletişimsel yeterlilik sahibi olması gerekir. Bada'nın (2000) vurguladığı

gibi iyi bir dil yeterliliği ile bireyler ihtiyaçlarının çoğunu iletebilir, fikirlerini ifade edebilir ve mesajlar verebilir. Ancak kültürel yeterlilik kazanılmazsa, iletişimde her zaman temel bir eksik olacaktır. Bu nedenle de yabancı dil öğrenenlerin hedef dilde iletişimde başarılı olması için diğer dil becerilerine ek olarak kültürlerarası iletişim yeterliliğinin de geliştirilmesi yabancı dil öğretiminde izlenen iletişimsel yaklaşıma dahil edilmeye başlamıştır.

Seelye (1994), Byram (1989) ve Kramsch (1993) gibi bilim insanlarının yazdıkları sayesinde yabancı dil öğretimi ile uğraşanlar kültür ve dil arasındaki iç içe ilişkiyi daha iyi anlamaya başlamış ve 90'lı yıllarda doruk noktasına ulaşacak şekilde kültür öğretimini dil sınıflarına beşinci bir beceri (Damen, 1987) olarak entegre etmeye başlamışlardır. Byram ve Morgan (1994) yabancı dil öğretimi alanındaki araştırmacıların kültürün dinamiklerini ve bunun "başarılı" dil öğrenimi üzerindeki etkisini incelemeye başlamasının ancak 1980'lerde ivme kazandığını söyler. Yapılan çalışmalar yabancı dilde etkili ve başarılı bir iletişim için, dilbilgisi, sesbilgisi, sözcük bilgisinin yanı sıra kültür bağlamında da üst düzeyde yeterlilik gerektiği vurgulamıştır.

Yabancı dil öğreniminde kültüre özel bir yer verme yıllar içinde oldukça ivme kazanmış olsa da çoğu eğitimci kültürü yabancı dil eğitiminde yeni bir beceri olarak görmüştür (Thanasoulas, 2001). Benzer şekilde Tomalin ve Stempelski (2008) ve Damen, (1987) de kültürün dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerine ek beşinci dil becerisi olduğunu vurgulamışlardır. Dahası, Tomalin ve Stempelski (2008) yabancı dil öğrenenler hedef dil konuşurlarıyla sosyal ortamlarda iletişim kurarken başarılı olmalarını sağlayacak en önemli becerinin kültür becerisi olduğunu belirtmişlerdir.

Yabancı dil öğrenmek sadece iletişim kurmayı öğrenmek değil, aynı zamanda hedef dilin dil yapısının, seslerinin ve sembollere yüklenen anlamların hedef kültürde nasıl etkili ve kabul edilen normlara uygun bir şekilde kullanılabileceğinin de öğrenilmesini gerektirir. Dil öğrenenler, insanlarla konuşurken, minnettarlıklarını ya da isteklerini ifade ederken, birileriyle görüş birliği veya ayrılığı içinde oldukları ifade ederken kullanılması gereken uygun kültürel söylemlerin farkında olması gerekir. Bu nedenle Seliger (1988), insanlar arasında sosyal iletişimde kullanılan dil yoluyla duygu, düşünce ve tutumların devreye girdiğini ve bunların da insanların kültüründen beslenmesi nedeniyle kültürün dil (yabancı/ikinci) öğrenmeyi doğrudan etkileyecek faktörler arasında olduğunu ileri sürer.

Sınıfta öğrenmenin gerçek dünyadaki deneyime hazırlık olduğuna dair genel bir varsayım vardır. Yabancı dil öğretimi yapılan sınıflarda da kullanılan dil genellikle belirli bir toplumun gerçek yaşamdaki kültürüne ve o kültürdeki an-

lamlara atıfta bulunur. Dolayısıyla, yabancı dil öğrenenler anadilli konuşucuları tarafından kodlanan bu anlamları anlayabilmesi için o belirli kültürü bilmesi ve deneyimlemesi gerekir. Krasner (1999), bu deneyimin kazanılması, yanlış iletişim, yanlış yorumlama ve büyük bir kültür şokundan kaçınmak için hem dilsel hem de dil dışı kültürel özelliklerin yabancı dil öğrenenlere öğretilmesi gerektiğini söyler. Byram'a (1989) göre ise dil öğretiminde hedef kültüre de yer verilmesinin birbirine bağlı iki amacı vardır; biri, öğrencilerin dili günlük yaşamlarında kullanmasını kolaylaştırmak, diğeri ise öğrencilerin kültürel "ötekilik" kavramını, yani ne kadar aynı ve ne kadar farklı olduğunu anlamalarına yardımcı olmaktır.

Yabancı dil öğrenenlerin kültürlerarası iletişimsel yeterliliğini geliştirmek ve öğretilken yabancı dilin kültürünün de öğretilmesi yabancı dil öğrenme motivasyonunu artırma, hedef kültürde farkındalığın artması, öğrenilen yabancı dilde ifade edilenleri derinlemesine anlama ve hedef dil öğrenmede isteklilik gibi birçok açıdan olumlu katkılar sağlar. Öte yandan dili kültürden bağımsız olarak ele alma eğilimi ise dilin doğasını göz ardı eder (Byram 1989). Yaş özelliklerine bakılmaksızın yabancı dil öğrenen öğrenciler genellikle hedef dilde şarkı dinlemek, rol yapmak ve hedef ülkeler hakkında araştırma yapmak gibi kültür temelli etkinliklerden hoşlanırlar.

Yabancı dil öğretiminde hedef kültüre yer vermek öğrencilerin kendi kültürlerini anlamalarına da yardımcı olur. Yabancı dil derslerinde hedef kültüre ait bilgileri edinen öğrenci hedef kültür ile kendi kültürünü karşılaştırma fırsatı bulur ve kendi kültürünü de daha iyi anlar. Hedef kültüre ait kazanımlar hedef dilde belirli anlamlarının ve çağrışımlarının farkındalığını artıracağı için yabancı dil öğrenenlerde hedef dili uygun şekilde kullanma yeteneğini de geliştirir. Bu nedenle, yabancı dil öğretiminde etkili ve başarılı bir iletişim için gerekli olan, öğrencilerin kendi kültürleri ve diğer kültürlerle ilgili farkındalıklarını, tutumlarını, bilgi ve becerilerini zenginleştirecek kültürel etkinliklere en başından yer verilmesiyle olabilir.

Yabancı bir dili öğrenmek sadece iletişim kurma becerisini kazanmak değil, aynı zamanda hedef dilin ses yapılarını, dilbilgisini, sözdizimsel biçimlerini, sosyal normları, konuşma kalıplarını ve o dilde doğru anlaşılma becerisi kazanmayı gerektirir. Ancak yabancı dilde hedef kültürü öğretmek, dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin öğretimine ek beşinci bir beceri olarak da görülmemelidir. Kramsch'a (1993) göre yabancı dil öğretiminde öğrencilerin öğrendikleri yeni dilin gerçek dünyasını anlama yeteneklerine katkı sağlamak için kültür her zaman arka planda olmalı ve hedef kültürün öğretimi ön plana çıkarılmamalıdır.

Yabancı dil sınıflarında öncelikli hedef başka bir ülkenin kültürünü öğretmek olmasa da hedef dilin gerçek yaşamdaki kültürü hakkında öğrencilere bilgi verilmezse, öğrencilerin hedef dilde yanlış anlamlar yüklediği anlamsız semboller öğretilmiş olur. Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta da hedef kültürü sadece iyi ve hoş yönleriyle ele almak hatasıdır. Yabancı dil sınıflarında hedef kültüre ait bilgilendirme etkinliklerinde ve kullanılan öğretim materyallerinde o kültüre ait farklı ve varsa karşıt yönler de öğretilmelidir. Öte yandan Peterson ve Coltrane (2003), kültürün önyargılar olmadan ele alınmasını kültürler arasındaki ayrımlara değer veya yargı koymadan ve yargılayıcı olmayan bir tarzda sunulması gerektiğini belirtmişlerdir. Doğal olarak yabancı dil öğretme ve öğrenme sürecinde farklı kültürler bir arada ele alınabilir ve eğitimci olarak temel amacımız öğrencilere hedef kültüre ait bilgi sağlarken bir kültürü dayatmak değil dil kullanımın farklı kültürlerde farklılaştığı ve bunun yabancı dil öğreniminde önemli bir unsur olduğu bilincini öğrencilerimize kazandırabilmektir.

Aslında yabancı dil öğretimi ile hedef kültürü ilişkilendirmek yabancı dil öğretmenleri için yeni bir şey değildir, çünkü birçok öğretim materyali ve ders kitabı hedef dilin kültürüne ilişkin selamlaşma, memnuniyet ifade etme, gelenekler, giyim tarzları ve yeme içme alışkanlıkları gibi konuları içerir. Bu konular sadece dilbilgisindeki bazı kalıpları açıklamak için değil aynı zamanda hangi durumlarda neyin nasıl söylenmesinin uygun olduğunu ve dilin farklı kullanımlarının arkasında yatan kültürel inanç ve değerleri de anlamak anlamına gelir.

Dil ve kültür alanında öncü çalışmaları olan birçok uzman (Crawford-Lange & Lange, 1984; Kramsch, 1993; Seelye, 1994) yabancı dil öğrenme ve öğretme sürecinde öncelikle öğrencilerin kendi kültürlerini tanımalarını, dil ve kültür arasındaki ilişkiyi kavramalarını ve son olarak da kültürleri analiz etmek ve karşılaştırmak için sezgisel yöntemlerin öğrenilmesi düzleminde bir öğretim yaklaşımı izlenmesini önerir. Yabancı dil sınıflarında kültüre yer vermenin nasıl olabileceğine ilişkin görüşlerden bazıları etnografik tekniklerin sınıf içinde ve dışında sistematik kullanımını önerse de Hughes (1986) öğrencilerin kendi kültürleri ile hedef kültüre ilişkin bilgileri karşılaştıracakları konuşma etkinliklerinin yabancı dil sınıflarında daha etkili olacağını ifade eder. Örneğin hedef kültürden bir geleneğin farklı boyutlarının sınıfta konuşulması hem öğrencilerin iletişimsel becerilerinin geliştirilmesine hem de hedef kültür hakkında bilgi sahibi olunmasına yardımcı olur. Benzer şekilde öğrencilerin kültüründe olup da hedef kültürde yanlış anlaşılmalara neden olabilecek davranışlar ile ilgili sınıfta öğrencilere hedef dili kullandıkları roller vererek canlandırma yapmak da hedef kültürün yabancı dil öğretiminde nasıl uygulamaya dönüştürüleceği için uygun bir etkinlik olarak kullanılabilir. Sınıflarda bir hedef kültür köşesi oluşturarak hedef kültüre ait görsellere

yer vermek de öğrencilerin ilgisini çekebilir ve o kültürün atmosferine geçiş yapmalarına yardımcı olabilir. Hedef dilin kültürüne ait güncel yaşam örneklerinin olduğu basılı ve görsel medya ürünleri de okuma ya da dinleme etkinliklerinde kullanılabilecek öğretim materyalleri olarak değerlendirilebilir.

Dil ve kültür ilişkisi bağlamında dikkate edilmesi gereken bir nokta da ders kitaplarıdır. Araştırmaların bulguları, başta ders kitapları olmak üzere mevcut materyallerin, kültürü ele alış biçimleri açısından sığ ve yüzeysel olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Örneğin Davcheva ve Sercu (2005) yedi farklı ülkelerden öğretmenlerle ders kitaplarında kültürün yeri üzerine yaptıkları çalışmada katılımcıların neredeyse tamamının ders kitaplarında yer alan kültürel bilgilerin hızla güncelliğini yitirmesi konusunda olumsuz görüşe sahip olduklarını belirlemişlerdir. Bir diğer bulguları ise ders kitaplarındaki kültür ile ilişkili örneklerin yapay olarak oluşturulmuş izlenimi verdiğini bu nedenle öğrencileri sunulan kültürü gerçeklikle ilişkilendirme konusunda motive etmediğini belirlemişlerdir. Bir başka eleştiri olarak da dil öğreniminde kullanılan ders kitapları ve diğer materyallerin genellikle dünyaya belirli bir bakış açısı sunduğu, yani yazarın kültürel merceğinden bir pencere açtığı unutulmamalıdır.

Sonuç olarak farklı alanlardan birçok araştırmacı ve akademisyenin dil ve kültür için farklı tanımları olmasına rağmen, çoğu bu iki kavramın herhangi bir toplumda bir arada var olduğu konusunda hemfikirdir. Dil sınıflarındaki öğretmenlerin yabancı dil öğrenenlerin farklı kültürlerin farklı uygulamaları olabileceğini anlamalarına yardımcı olması, hedef dilin konuşulduğu kültürdeki uygun davranış modellerini de öğrencilerin kendi bakış açılarından gözlemlemelerine ve keşfetmelerine izin vermesi, kültürel çatışmaların yaşanmasını engelleyecek bir uygulama olacaktır. Bu nedenle de yabancı dil sınıflarında yapılacak kültürel etkinlikler dikkatli bir şekilde organize edilmeli ve öğretim içeriğini zenginleştirmek için ders hedeflerine dahil edilmelidir.

Sınıf ortamlarının yabancı dil öğrenenlere bu fırsatı yeterince sağlamadığını düşünen dil eğitimcileri öğretmenleri gerçek dünyadan örnekler sunarak sınıflarında kültürel farkındalığı artırmayı önerirler. Yabancı dil öğrenenlerin dilin kültürel bağlamda kullanımına ilişkin deneyimi sınıf dışında yaşaması bazen geri dönülemez sorunlara yol açabilir. Ancak sınıflar öğrencilerin hata yapmaktan korkmayacağı güvenli yerlerdir ve hedef kültürde dil kullanım örneklerinin sınıf ortamında yaşatılması daha güvenli olacaktır. Öte yandan sınıflarda kimin konuşacağını, ne kadar konuşacağını ve ne zaman başlayıp ne zaman biteceğini belirleyen öğretmenin hedef kültürle kişisel deneyimi sınırlıysa, bu öğretmenin kültürü öğretme yeteneğini de kısıtlar. Bu, öğretmenin öğrencilerin kendi kültürleriyle hedef kültür arasında köprü kurmasına yardımcı olma becerisini de kısıtlar. Dahası

öğrenciler, öğretmenin kültürel bilgi kaynağı olarak güvenilirliğini sorgulamaya başlar ve böylece dil öğrenme motivasyonlarını da kaybedebilirler. Ayrıca, araştırmalar öğretmenlerin kültürün doğası ve kültürel çeşitlilik hakkındaki bilgi, tutum ve inançlarının onların pedagojik ve metodolojik seçimlerini derinden etkileyebileceğini göstermiştir. Dolayısıyla yabancı dil sınıflarında kültür öğretimine yer verme durumlarında model ve kaynak olan öğretmenin de hedef kültür hakkında yeterli donanıma sahip olması gerekir.

Bu bağlamda öğretmen yetiştiren lisans programlarına da önemli bir görev düştüğü açıktır. Yabancı dil öğretmenlerini etkili dil öğretimi için hazırlayan öğretmen yetiştirme programları, geleceğin dil öğretmenlerini hedef kültür hakkında da yeterli bilgiyle donatmak, kültürel farklılıklar hakkında öğrencilerinin farkındalıklarını artırmak için uygun yöntem veya teknikler hakkında bilgilendirilmesi için müfredatlarının kapsamına hedef kültürü de eklemeleri gerekir. Çünkü buna uygun bir eğitim almayan yabancı dil öğretmen adaylarının öğrencilerine kültürü en etkili biçimde öğretmelerini beklemek hata olur.

Yabancı dil öğrenenler için hedef dilin dilbilgisi kurallarını iyi bilmek ve bu doğrultuda iyi bir dilsel yeterliliğe sahip olmak tek başına etkili ve başarılı bir iletişim için yeterli değildir. Çünkü, hedef dilde etkili bir şekilde iletişim kurabilmek için öğrencilerin hem dilsel/dilbilgisel kuralları iyi bilmeye hem de hedef dilin kültürüne ait bilgilerde yeterliliğe ihtiyaçları vardır. Bir yabancı dilin öğrenilmesi, o dilin kültürünün de öğrenilmesini gerektirir. Bir başka ifade ile, yabancı dil öğrenenlerin hedef kültürü iyi bir şekilde anlamalarını sağlamadan yalnızca dil kullanımında ve dil kurallarını bilmede ustalaşmalarına yardımcı olmaya odaklanmak, onların dil ve kültür bilgilerinde bir dengesizliğe yol açabilir.

Kültür öğretimi, insanların yaşam tarzları, değerleri, tutumları ve inançları hakkında bilgi verirken bunların sosyal yaşamda insanların dil kullanımına nasıl yansıdığını bağlamlarında da öğrenenlerin bilgilerini artırmalarına izin vermelidir. Açıkçası, kültür öğretimi öğrenenleri hedef dildeki söz edimleri, çağrışımlar, görgü kuralları, yani uygun veya uygun olmayan davranışlar ve kabul görmüş ifade şekilleri konusunda bilinçlendirmeli ve onlara hedef kültürün bir üyesi olarak hareket etme fırsatı sağlamalıdır.

BÖLÜM ÖZETİ

1. Dil, düşünce ve duyguları ifade etme, başkalarıyla iletişim kurma ve bilgi paylaşmamızı sağlayan bir araçtır.
2. Dil ve kültür arasında karşılıklı bir etkileşim ve birbirine bağımlılık vardır.
3. Dil kullanıldığı bağlam ile anlam kazanır, bu nedenle dil her zaman dilbilgisi yapısının ötesinde kültürel bağlama da atıfta bulunur.
4. Kültür, dil, semboller, inançlar, değerler, normlar, fikirler, gelenekler, din ve diğer birçok boyut dahil olmak üzere bir toplumun üyeleri tarafından paylaşılan her şeydir.
5. Bir topluluğun dili ya da ortak kullanılan ifadeleri insanların düşünce sistemini etkilediği gibi toplumlardaki yaygın düşünceleri de dil kullanımını etkiler ve aralarında karşılıklı bir etkileşim vardır.
6. Bir yabancı dilin yerli insanlarıyla sosyal ortamlarda iletişim kurarken başarılı olmayı sağlayacak en önemli becerilerden birisi de kültür becerisidir.
7. Yabancı dilde yetkinlik o dilin konuşulduğu toplumun kültürü hakkında farkındalığın geliştirilmesi, hedef kültüre ait davranış ve ifade biçimlerini içselleştirme ve uygulamaya geçirme ile gerçekleşir.
8. Yabancı dil sınıflarında öncelikli hedef başka bir ülkenin kültürünü öğretmek olmasa da, hedef dilin gerçek yaşamdaki kültürü hakkında öğrencilere bilgi verilmesi onların dil kullanımını zenginleştirecektir.
9. Yabancı dil sınıflarında öğrencilere farklı kültürlerin farklı davranış kalıpları olabileceği ve bunun dil kullanımına yansıyabileceğinin öğrencilere kazandırılması kültürel çatışmaların yaşanmasını engelleyecektir.
10. Dil öğretimi ve kültür ilişkisi bağlamında son yıllardaki baskın görüş kültürün dilsiz öğretilemeyeceği gibi dilin de kültürsüz öğretilemeyeceğidir.

Kaynakça

Andersen, H. L., Lund, K. & Risager, K. (2006). *Culture in language learning*. Aarhus University Press.

Bada, E. (2000). Culture in ELT. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6*(6), 100-110. https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4362/59651

Bakhtin, M.M. (1981). *The dialogic imagination: Four essays*. University of Texas Press Slavic Series.

Boroditsky, L. (2001). Does language shape thought? Mandarin and English speakers' conceptions of time. *Cognitive Psychology*, *43*(1), 1–22. https://doi.org/10.1006/cogp.2001.0748

Brooks, N. (1960). *Language and language learning: Theory and practice*. (2nd ed.) Harcourt, Brace, and World.

Brown, D. H. (1994). *Principles of language learning and teaching*. Englewood Cliffs

Byram, M., & Flemming, M. (Eds.) (1998). *Language learning from an intercultural perspective.* Cambridge University Press.

Byram, M. (1988). Foreign language education and cultural studies. *Language, Culture, and Curriculum, 1*(1), 15-31. https://doi.org/10.1080/07908318809525025

Byram, M. (1989). *Cultural studies in foreign language education*. Multilingual Matters.

Byram, M. (1992). Language and culture learning for European citizenship. *Language and education, 6*(2-4), 165-176. https://doi.org/10.1080/09500789209541335

Byram, M. (2008). The intercultural speaker. In *From foreign language education to education for intercultural citizenship.* Multilingual Matters.

Byram, M., & Morgan, C. (1994). *Teaching-and-learning language and culture*. Multilingual Matters.

Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics, 1*(1), 1-47. https://doi.org/10.1093/applin/I.1.1

Caner, M., Direkci, B., & Kurt, B. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Journal of Language Education and Research, 5*(2), 76-92. https://doi.org/10.31464/jlere.603161

Cesana-Arlotti, N., Kovács, Á.M. & Téglás, E. (2020). Infants recruit logic to learn about the social world. Nature Communications, 11, 5999.

Corbett, John. (2003). *An intercultural approach to English language teaching*. Clevedon: Multilingual Matters

Crawford-Lange, L. M., & Lange, D. (1984). Doing the unthinkable in the second-language classroom: A process for integration of language and culture. In T. V. Higgs (Ed.), *Proficiency: The organizing principle* (pp. 139-177). The American Council on the Teaching of Foreign Languages Foreign Language Education Series. National Textbook.

Crystal, D. (1992). *Linguistics*. Penguin.

Damen, L. (1987). *Culture learning: The fifth dimension in the language classroom*. Addison-Wesley Publishing Company.

Davcheva, L., & Sercu, L. (2005). Culture in foreign language teaching materials. In *foreign language teachers and intercultural competence: An investigation in 7 countries of foreign language teachers' views and teaching practices* (pp. 90-109). Multilingual Matters.

Diaz, A. R. (2012). Intercultural language teaching and learning: Is it possible to bridge the gap between policy and practice? *MLTAQ Journal 153* (September), 30–36. http://hdl.handle.net/10072/51696

Edwards, V., & Rehorick, S. (1990). Learning environments in immersion and non-immersion classrooms: Are they different? *The Canadian Modern Language Review, 46*(3), 469- 493. https://doi.org/10.3138/cmlr.46.3.469

Friedrich, P. (1989). Language, ideology, and political economy. *American Anthropologist, 91*(2): 295–312.

Fuhrman, O., & Boroditsky, L. (2010). Cross-cultural differences in mental representations of time: Evidence from an implicit nonlinguistic task. *Cognitive Science*, *34*,1430-1451. https://doi.org/10.1111/j.1551-6709.2010.01105.x

Furstenberg, G. (2010). Making culture the core of the language class: Can it be done? *The Modern Language Journal, 94*(2), 329-332. https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.2010.01027.x

Halliday, M.A.K. (1978). *Language as a social semiotic: The social interpretation of language and meaning.* University Park Press.

Hinkel, E. (1999). *Culture in second language teaching and learning*. Cambridge University Press.

Hughes, G. H. (1986). An argument for culture analysis in the second language classroom. In J. M. Valdes (Ed.), *Culture bound: Bridging the cultural gap in language teaching* (pp. 162-169). Cambridge University Press.

Jespersen, O. (1904). *How to teach a foreign language*. Swan Sonnenschein.

Kramsch, C. (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford University Press.

Kramsch, C. (2009). *Language and Culture*. Oxford University Press.

Kramsch, C. (2015). Language and culture in second language learning. In F. Sharian (Ed.) *The Routledge handbook of language and culture* (pp. 403-416). Routledge.

Krasner, I. (1999). The role of culture in language teaching. *Dialog on Language Instruction, 13* (1&2), 79-88.

Kroeber, A., & Kluckhohn, C. (1954). *Culture: A critical review of concepts and definitions*. Random House.

Kumaravadivelu, B. (2008). *Cultural globalization and language education*. Yale University Press.

Lado, R. (1957). *Linguistics across cultures: Applied linguistics for language teachers*. University of Michigan Press.

Lado, R. (1986). How to compare two cultures. In Valdes, J. M. (Ed.), *Culture bound: Bridging the cultural gap in language teaching* (pp. 52-63). Cambridge University Press.

Liddicoat, A., & Angela, S. (2013). *Intercultural language teaching and learning*. Wiley-Blackwell

McConachy, T. (2018). *Developing intercultural perspectives on language use: Exploring pragmatics and culture in foreign language learning*. Mutlilingual Matters.

Meyer, M. (1991). Developing transcultural competence: Case studies in advanced language learners. In Dieter Buttjes & Michael Byram (eds.), *Mediating languages and cultures: Towards an intercultural theory of foreign language education* (pp. 136-158). Multilingual Matters.

Moos, R. H., & Trickett, E. (1987). *Classroom environment scale manual*. Consulting Psychologists Press.

Núñez, R.E. & Sweetser, E. (2006). With the future behind them: Convergent evidence from Aymara language and gesture in the crosslinguistic comparison of spatial construals of time. *Cognitive Science*, *30*, 401-450. https://doi.org/10.1207/s15516709cog0000_62

Peterson, E., & Coltrane, B. (2003). Culture in second language teaching. In *Culture in Second Language Teaching* (Vol. EDO-FL-03-09). (ERIC Clearing House on Languages and Linguistics). Center for Applied Linguistics.

Seelye, H. N. (1994). *Teaching culture: Strategies for intercultural communication*. National Textbook Company.

Thanasoulas, D. (2001). *The importance of teaching culture in the foreign language classroom*. Radical Pedagogy.

Tomaline, B., & Stempelski, S. (1993). *Cultural awareness: Resource books for teachers*. Oxford University Press.

Wardhaugh, R. (2002). *An introduction to sociolinguistics* (Fourth Ed.). Blackwell Publishers.